

Sic itur ad astra

1964-ban Tel Avivban a Demian Galériában tartott tárlatáról így kezdi beszámolóját az Új Kelet tudósítója: „Elijahu Adler szintén a magyar - zsidó törzs szülőtte. Szatmáron látta meg a napvilágot. Korán elkötelezte magát a művészettel, mint a Budapesti Szépművészeti Akadémia növendéke...”

Még ebben az évben (1964. december) Ramat Ganban a Bét Zvi-ben ötvenhárom munkával áll a közönség elé. Javarészt fekete-fehér ceruza és tus kombinációval készültek a kiállított művek. Ran Schory tudományos elemzést közöl a bemutatott anyagról, ebből idézünk.

„Rajz esetén két ellentétes koncepció lehetséges: Az egyik a lineáris megközelítés, amikor a festő vonalokból alkotta nyelvezettel kívánja ábrázolni azt, amit a szeméi látnak. A lineáris rajz, tömörítést, elővigyázatosságot, a kivitelezésben pontosságot kíván, mert a hibákkal szemben kegyetlen. A tiszta vonal a művész önkifejezési eszközeinek természetes módja. A vonal az egyéniség és a stílus eredménye, természeténél fogva spontán és minden egyes hiba vagy habozás szembeötlő benne.

A másik koncepció a „pontos” megközelítés. Ez az eljárás közelebb áll a festészethez, mint a vonal. A művész felosztja a vászonfelületet pontokból álló részekre, amelyek az árnyékok intenzitásában térnek el egymástól. A vonal, mint egy csatoló elem jelenhet meg a különböző pontok között, vagy mint eszköz, amelynek a segítségével a körülírt forma hangsúlyozható. Ez a megközelítés pontosan kiszámolt kompozíciót követel meg, azaz a rajzfelület kiegyensúlyozott és nagyon pontos felosztását (megszerkesztését, cs cs) kívánja meg, úgy formai szempontból, mint a különböző felületeknek az árnyék intenzitása szempontjából.

Adler legutóbbi művei a második kategóriába tartoznak. Rajzain sokféle közbeeső szürke-fekete árnyalatok jelennek meg. Ezért a képek fő témája néha elhomályosodik az amorf háttérpontokban. Legtöbb művében sikerül, szép kompozíciót kialakítania: mégis, néha úgy érezni, hogy túl sok árnyalatot tömörít egy-egy képbe, olyannyira, hogy ez a rajz könnyedségének és légyságának rovására megy. Adler koncepciója lényegében expresszionista. Erős érzelmi feszültség érzékelhető rajzlapjain, amely nem csak a fekete pontok és a fehér rajzpapír közötti éles kontrasztból adódik... A grafikák mellett bemutatott olajfestmények szakértelemről és nagy színérzékenységről árulkodnak...”

További sajtóvisszhangok erről a kiállításról. „Ezeknél a munkáknál nem lehet becsapni, megtéveszteni a szemlélőt, nem lehet ríkító színfoltokkal leplezni az alapvető rajztudás hiányát, mert itt a vonalak beszélnek. A lehető legkevesebb eszközzel legtöbbet kifejezni, erre csak az mer vállalkozni, aki biztos mesterségbeli tudásában, művészi alkotókészségében. Adler Elijahu fekete-fehér munkáinak jellegzetessége, hogy távolról szemlélve folthatást keltve szinte absztrakt jellegűek, közelről nézve azonban előtűnnek a határozott, kifejező vonalak.” írja az Új Kelet 1964. december 11. számában („b.z.”). Néhány címmel utalhatunk a kiállított anyag tematikájára, célozva ezzel arra, hogy Adler mennyire nyitott szemmel járt a világba, legyen az múlt vagy jelen: A család, Tánc, Meditáció, Jákob és az angyal, Kakasviadal, Tóra, Jób, Szerelem, Féltékenység, Bánat, Barátok, Munka stb.

Féltékenység

Galil

Dr. Ditrői Ervin pedig így ír „Telített színek, határozott ecsetvonások, egy erőteljes tehetség hevenyészettnek tűnő, szinte odavetett munkái. Az Egy arckép-en ugyanaz az erő és színérzék, és ismét valami odavetettséggel, mint a Táncolókon. Van ezeken a képeken lendület, biztonság, merészség, érződik mögötte egy nagy erejű festővéna...”

1966-ban Tel Avivban a Bet Szokolov teremben, az újságírók találkozóhelyén rendezik meg újabb kiállításait. Ebben a teremben nem állíthat ki bárki, de aki ide bejut érezze megtisztelve magát. A kiállítás fekete-fehér rajzokból és néhány hangulatos akvarellből állt. Összesen 36 munkát állított ki a művész. Ótestamentumi ihletésű és kortárs témák egyaránt megjelennek ebben az anyagban is. Az angyal és Éliás, Ádám és Éva, Az ember teremtése, Elizier és Rebeka, Ábrahám üzenete, József és testvérei, Mózes, Hágár a sivatagba és hasonló bibliai témájú művek a kiállított anyag mintegy felét teszik ki. A hétköznapiakból meríti témáinak másik részét olyan képeken, mint A játszó fiú, Bohóc, Bárány, Lovak, Kötögető nő, Pletyka, Lány stb. „Adler Eliahu rajzaiban a hangsúlyt nem annyira a test mozgására, mint az arc kifejezésére helyezi. Ez a művészi fogás is ellenkezik a legtöbb modern grafikuséval, de különös, egyéni kifejezést kölcsönöz Adler legjobb képein. A Pletykázó nénikék előtt például nem lehet egyszerűen elhaladni. Arcuknak gondos kidolgozása annyira kifejezővé, élővé teszi a két alakot, hogy szinte megszólalnak, mintha a beszélgetésük témáját is hallanánk, amiről pletykálnak. A József testvérei című képen az arcokon az érzéskomplexum oly éles és drámai, hogy többször is visszatérünk újra és újra megtekinteni a képet.” (m. g. Új Kelet)

Amerikában

1967. október 10-29 között, az 55 éves Adler Eliahu Wolf Ernő először szerepel New Yorkban. Az új világban ott vannak a régi szatmári barátok, és a találkozások könnyes örömei. Elefánt Miki, akit annyiszor megfestett feleségével Annával együtt, és Emmily, meg Sharon, most is segítenek, mondhatni rendelkezésre állnak, hogy minden legnagyobb rendben, legjobban sikerüljön. Nem marad el a művész hálája sem, ami újabb arcképekben valósul meg.

A nagy érdeklődéssel várt kiállítás a Theodor Herzl Institut-ban kerül megrendezésre. Hogy fontos képzőművészeti esemény színhelye a Theodor Herzl Institut, mi sem bizonyítja jobban, hogy a The New York Times október 8. száma is közli a kiállítás hírét. 1967. november 17-én egy interjúban Adler elmondja az újságírónak, hogy ő Szatmárnémetiben született. Az Egyesült Államok legtekintélyesebb szavú kritikusai felsőfokon beszéltek Adler művészetéről. Az észak-amerikai magyar zsidóság hetilapja (Zsidó Hét kiadja Egri György, főszerkesztő Halmi József) 1967. október 14-én megjelent

178. számában így ír: „Nagy biztonsággal kezeli úgy a ceruzát, mint az ecsetet, és kitűnő kompozíciós képességgel rendelkezik.”

Izraelbe való áttelepődése után nem sokszor mozdul ki az országból. Egyetlen kivételt az Amerikai Egyesült Államok képez, ahol felesége rokonai élnek, ott gyakrabban megfordul. Mayer Robi, az unokaöcs nem csak fogadja, de segíti is az izraeli rokonokat, becsben tartja a festőművész alkotásait.

Az 1967-es szép sikert bizonyítja, hogy 1974-ben visszahívják New Yorkba. 1974-ben tartja második New York-i önálló kiállítását az Europaen Art Galeryben.

Az amerikai kiállítás sorozat nem azt jelentette, hogy Adler számára a kiállításon való folytonos jelenlét lett volna a legfontosabb időtöltés. Magával vitte az ecseteit, festékeit és dolgozott. Újabb és újabb alkotásokkal kellett kiegészítse a képek eladásából származó hiányokat.

Anekdotaszerűen terjedt az Adler Ernőt ismerők körében az egyik amerikai kalandjának története. Eltévedt New York- i magányos sétái közben. Kétségbeesve hívta fel Mayer Robit, hogy segítsen hazajutnia.

- Hol vagy?
- Ez az amit nem tudok!
- Mit látsz magad előtt?
- Egy Coca Cola reklámot és két négert!

Komolyra fordítva a szót idézzük Werner Alfred 1967. októberi 8-án elhangzott gondolatgazdag megnyitó beszédét az első újvilági kiállítás alkalmával, ahol valósággal ünnepelt művész lett Adler Kaba.

„Corbet egyszer azt mondta, hogy a művészetben a képzelőerő abban nyilvánul meg, hogy képesek vagyunk megtalálni a legmegfelelőbb és legtejjesebb kifejezési formáját egy létező dolognak.

Eliahu Adler, izraeli festőművész, nem igazán ért egyet a francia mesterrel abban, hogy ez a bizonyos „teljesség” hogyan is valósítható meg, de akárcsak Corbét, őt is elvárásolják a természet élő vagy élettelen formái, amelyek megnyílnak a szemnek és stimulálják kezeinek idegvégződéseit.

Férfiak, nők és gyermekek, háziállatok, virágok egy vázában, városi jelenetek, amelyek az emberek nyüzsgését ábrázolják mindennapi teendőik közepette, vagy esküvőn és ünnepeken, ugyanakkor megmutatja, a nyílt mezők számtalan arcúlatát. Mind - mind egy végtelen ihletpanorámát jelentenek az érzékeny művész számára. Talán pont azért utasította vissza mind ezeket az elemeket, hogy jobban oda tudjon figyelni a belső hangjaira, vagy azért, hogy egy absztrakt univerzumot alkothasson, amely fel tudja venni a versenyt a látható világgal. Úgy döntött, hogy az utóbbit választja, hogy átszűr minden varázst és átengedi erein, hogy együtt keringhessen a vérével, és ezáltal olyan képeket teremthessen, amelyek összeolvastják az alkotás architektúráját az ő elméje termékével.

Adler sokoldalú művész. Finom és szelíd képeket is tud alkotni, amelyeket tradicionális színekben és meglátásokban ábrázol, csöndes áttetsző képeket, amelyek az impresszionistákat is elvárásolhatnák. Ugyanakkor képes erőszakos és vehemens mozzanatokot is előadni és vakmerően olyan színeket a vászonra dobni, amelyeknek az árnyalatai inkább lelkiállapotokat fejeznek ki, mintsem objektív tényeket örökítenek meg.

Minden a saját lelkiállapotától függ, és nem annyira a motívum kiválasztásától, még akkor is ha legtöbbször egy szeretetreméltó világ ábrázolására szorítkozik, szerencsétlenségek nélkül, bűnözés nélkül, és csak ritkán egy csipetnyi búskomorsággal, mint ahogyan ez a szomorú bohócok előadásában észrevehető.

Minden esetben azon igyekszik, hogy „teljes kifejezést” adjon az alakoknak, a modell

– legyen az állat, növény, belső tér vagy tájkép – értelmét, lényegét törekszik kifejezni, anélkül, hogy több helyrajzi információt használjon fel, mint amennyi a gyors azonosításhoz feltétlenül szükséges.

Utalásokkal és célzásokkal dolgozik, valamint nagy költői szókinccsel, amely a tiszta suttogástól a drámai erőteljességig terjed. Néha még hozzá is tesz vagy eltorzítja a modellt, és ez nem egy perverz, a szokatlan iránti kaland, hanem szeretetből fakad, egy tisztább és mélyebb kifejezési forma elérése iránti vágyból.

Adler képei olyan művek, amelyek társaságát szürke hétköznapiakon is élvezni tudjuk. Arra emlékeztetik tulajdonosukat, hogy tavasszal a mosolygós rétek újra életre kelnek és, hogy a világ változatosságában nem léteznek lapos, unalmas pillanatok azok számára, akik alázattal és gyengédséggel alávetik magukat az élet sokszínűségének. (...)

A náci koncentrációtáborban töltött évek viszontagságán túltette magát, amikor Izraelben telepedett le. Ott a Művészek Egyesületének tagja lett és óriási sikereket aratott az ország nagyobb városában. A Theodor Herzl Intézet nagy megtiszteltetésnek véli, hogy bemutathatja az Egyesült Államokban e kiváló izraeli művész alkotásait, aki ecsetét arra használja, hogy lírai érzelmeit energikus vonalakba és élénk színekbe öntse.” (fordította Csirák Mirabella)

Újabb amerikai utak

1971. október 12-én írott képeslapon Icuka arról számolt be Los Angelesből, hogy rengeteget kirándulnak a rokonokkal és rengeteget esznek. Ekkor Eliahu nem utazott vele, otthon maradt.

Adler Kaba 1974-ben töltött hosszabb időt az Amerikai Egyesült Államokban. Művésznünk már 62 esztendő, kikapcsolódni, pihenni, vendégeskedni érkezett ide, de most sem tudja letenni az ecsetet. Útközben, kirándulásokon, amikor csak pillanatnyi alkalom kínálkozik előveszi a jegyzetömböt, ceruzát. Vázlatokat készít. Nyugalmasabb órákban pedig dolgozik, nem tud munka nélkül élni. Rajzok, akvarellek, olajképek kerülnek ki a keze alul. Mi pedig nem tudjuk, hány kép készült el amerikai tartózkodása alatt. Az itt készült munkákat Icuka és a család amerikai tagjai eladták, míg Adler lázasan dolgozott, hogy képekbe fogalmazza meg legújabb élményeit. Más földrész, más fények, más impressziók. Az elismerések, a szakmai és a közönségsiker fellelkesítette Adler amerikai rokonait és ismerőseit. Keresett művész volt. Hosszabb ott tartózkodásra bírták, hogy megnézhesse az Államok népszerű és nevezetes helyeit. Az első út Északra, mindjárt a szomszédba lévő Niagara – vízeséshez vezetett. Innen az Egyesült Államok és Kanada közötti természetes határt képező Ontario tavat és vadregényes vidékét célozták meg. Ilyen és hasonló kirándulásokkal múlatta az időt. Újabb kirándulások, ezúttal a Sierra Nevadán 2000-4000 méter magasságban, majd Nevada városában a világkiállításon vett részt. Aztán Los Angelesben tűnik fel a választékos öltözetű Eliahu Adler. Újabb jutalom az ottani vidám park, no meg Hollywood ahol a csillagok nyomát keresték. Különböző tenyér- és lábnyomatba próbálja illeszteni a magáét, most éppen a Greta Garbo aláírásnál próbálkozik a járdán. Keresni az ő tenyerével és talpával azonos méretű csillagot. Kiderül, nincs két egyforma ember, és két egyforma csillag sem, pedig sztárok vannak bőven. Lóversenyek, szórakoztató park, és más különlegesség, ahol Adler nem érezte pompásan magát.¹

Évek múlva, újabb amerikai útról maradtak fenn levelek. 1981. június 5-én Kaliforniából, Los Angelesből küld képeslapot Petah Tikvába Stern Hannának. Nem önmagáról ír, nem az újvilág kínálta élményekről, most is hazagondol, mert ez a legrövidebb út, amin Izraelbe érkezhét. Erről a Los Angeles-i útról nincsenek adataink.

¹ Több sajtóhírben szerepel, hogy Los Angelesben és Torontóban is volt kiállítása. Kutatásaink során nem találtunk erre vonatkozó hiteles iratokat.

Bohócok

Önarckép

Egy levél

1981. augusztus végén már odahaza van. Adler Eliahu szakmai és közönségsikere az évek múltával egyre nőtt. Bár kiállításait a legtekintélyesebb és legelőkelőbb termekben rendezhette meg, a család anyagi helyzete alig-alig javult. Kevés fennmaradt kézírásos levelének egyike Mayer Robit szólítja meg, az amerikai unokaöcsöt. Az 1981. augusztus 23-án Tel Avivból feladott levelet nyomtatott betűkkel írta, hogy a rokonnak ne okozzon olvasási nehézséget. Nem panaszkodik, de minden szava mögött ott van a panasz szelleme. Nem fogalmazhatunk úgy, hogy elégedetlen volt, hiszen az ő híres szerénységével nem egyeztethető össze a követelkezés, de még a lázadás sem. Megköszöni az amerikai rokontól kapott ajándékokat: a táskákat, a nagyítót és főleg egy kis transzformátort, amire a rádiójához volt nagy szüksége, mert „itt elég drága az elem, és nem is tart sokáig.”

A következő mondat a művész közérzetéről szól. Fájdalmasan érintik érzékeny lelkét a békétlen világ véres hírei. „A kis sztereót nagyon szeretem, ha felteszem a fülemre, nem hallom a csúnya híreket, mert egyebet alig hallani.” Ismerősei visszaemlékezése szerint Adler Eliahu nem volt hitgyakorló ember. Mégis ebben a levélben a „Mi jól vagyunk, hála Istennek.” mondja, ami nem szokványos szófordulatként jelenik meg nála.

Festményeiről leolvasható keserű humorát ebben a levélben szavakba önti „Én festek, hogy ki ne jöjjek a sungból, hátha még szükséged lesz egy udvari festőre.”

A Nordau – díjas.

Max Simon Nordau (Südfeld Simon Miksa), a cionizmus jelentős személyisége. 1849. július 29-én született Pesten. Itt végezte az orvosi egyetemet, de már 18 éves korától a Pester Lloyd munkatársa. Párizsba tette át székhelyét, onnan tudósított német és osztrák lapoknak. Mint művészeti kritikus is nagy tekintélyre tett szert. Társadalmi regényeket és színdarabokat is írt. Herzl Tivadarral együtt megalapította a cionista mozgalmat. Annak ellenére, hogy protestáns vallású nőt vett feleségül s magyarországi gyökerei voltak, a német kultúra részének érezte magát. Párizsban hunyt el, 1923. január 23-án. 1926-ban újratemették a Tel Avivban. Emlékezetére alapították Izraelben a Nordau-díjat.

A Nordau-díj a szépirodalomban, a képzőművészetekben, általában a művészetekben és a tudományokban végzett kiemelkedő teljesítmények elismerése. A kitüntetettek között voltak: Abádi Ervin, Barzilay István, Danzig Hillél, Diamant Elemér,

Fürth Margit, Galili G. Ervin, Gervai Sándor, Gonda László történész, Gréda József, Halmi József, Avigdor Haméri, Kishont Ferenc, Ladányi László, Naschitz Frigyes, Stark Valéria, Szenes Erzsébet stb.

1975. április 8-án a Magyar Zsidók Világszövetsége Izraeli Tagozata levélben kereste meg Adler Eliahu festőművészt. Íme a levél másolata:

„Kedves Barátunk! Örömmel értesítjük, hogy a HOH (Hitachdut Olej Hungaria = Magyar Zsidók Világszövetsége) Max Nordau díjbizottsága tegnap megtartott ülésén Önnek ítélte az 1975. évi képzőművészeti díjat a Reichenthal F. alapítványból. A díjbizottság ezen határozata az Ön művészi tevékenységének elismerését fejezi ki. A díjkiosztási ünnepélyt 1975. május 12-én tartjuk a tel avivi HOH Kulturteremben, és kérjük erre szíves megjelenését. Az ünnepély kezdete este 8 óra. Rodán István festőművész fogja a díjbizottság határozatával kapcsolatos döntést ismertetni. Címe: T. A. Kikar Masarik 9. Szíveskedjék vele a kapcsolatot minél előbb felvenni. Meleg szerencsekívánalmaink ismétlése mellett vagyunk, Barzilay István titkár, Kaczér Illés elnök, Farkas Tibor az Országos Központ főtitkára.”

Számunkra, az Adler hagyatékkal foglalkozók számára nagyon fontos ez a levél. Segít meggyőzni az utókort is, hogy Adler Ernő Kaba Farkas Eliahu, ez a szatmárnémeti születésű, és életének legfogékonyabb évtizedeit itt eltöltő férfiú, megbecsült művész, akire emlékezni, akiről tudni a szatmáriaknak is illik. Van ennek a levélnek még egy, számunkra hízélgő mozzanata, ugyanis a Max Nordau díjbizottság elnöke a szintén szatmárnémeti Kaczér Illés².

Ezen ünnepi ülést, a Nordau - díjátadó estét, 1975. május 12-én, Kaczér Illés a magyar-zsidó írók nesztora, a zsűri elnöke nyitotta meg. Köszöntője után a 88 esztendő író bejelentette, hogy korára való tekintettel lemond az elnökségről. Még akkor és ott úgy döntöttek, hogy a jövőben Kaczér Illés a zsűri díszelnöke lesz, de megmarad tevékeny rendes tagnak is.

A romániai magyar zsidóság, és általuk a magyar kultúra, Adler Kabán és Kaczér Illésen kívül – Marton Gizella, Fux Pál által is érintett volt ezen az estén. A kolozsvári származású Marton Gizella újságírói, kritikusi, lapszerkesztői tevékenységéért (1961-től a lap főszerkesztője) kapta az újságírói díjat. Az Új Kelet című lapot férje, Marton Ernő alapította Kolozsváron, majd 1948-ban átvitte Izraelbe. Halála után az özvegy folytatta a lap irányítását.

A szatmárnémeti Adler Ernő Kaba Wolf Eliahu mellett Arany János Nagyszalontájának szülötte Fux Pál is kapott Nordau- díjat. Az ismert erdélyi festőművész, színházi tervező, könyvillusztrátor Fux Pál 1972-ben telepedett le Izraelben.

A díjátadón Rodán István méltatta Adler Ernő Kaba Eliahu munkásságát. Miután röviden ismertette a művész életét kiemelte, hogy: „Egész életében új alkotó módszerek megvalósítójaként fejezte ki érzéseit és gondolatait. Sok évtizede él Izraelben és a hazai képzőművészeti élet élvonalába tartozik...”

Tovább az úton a titokzatos jövő felé

A következő évben, 1975-ben, Tel Aviv a Damian Galériában lép a közönség elé, mintegy negyven olajmunkával és grafikákkal. A kritika Adler szürrealista arcát véli felfedezni az itt megjelent munkákon. „Igen sikerült például az öreg nénit ábrázoló kép, ahol a női alak mellett lévő behúzható függöny világosan utal az út végére. Vagy az Alma című festmény, amelyen a gondolkodó fiatal nő mögött függő lepedő az élet titkát takarja, a titokzatos jövőt. Adler finomvonalú ceruza- és tusrajzai is komoly művészi munkák.” írja a kritika. Israel Ram, az Adevāru (Igazság) című napilap 1975. április 18-án megjelent beszámolójában a kiállítás anyagából kiemeli a Vénusz, Ábrahám és az angyalok, Lány hegedűvel, Öregasszony 12 óra előtt 5 perccel, Lány kagylókkal című képeket.

² Kaczér Illés Szatmárnémetibe született 1887-ben, itt lett újságíró a Szamos napilapnál. Itt írta meg első színpadi művét a Füst című vígjátékot. Szatmárnémetiben volt a bemutatója 1909. február 27-én. Budapest, Berlin, Bécs, London, végül Tel Aviv élete útjának legnagyobb jelzőkövei.

A Viața noastră (Életünk) 1975. április 23-án megjelent számában „D. B. N.” írja alá a kiállításról szóló jegyzetét, amelyben kiemeli Adler egészséges humorérzékét. A Vénusz 1973 című képen a klasszikusan megformált fej alatt két kar tartja a csonka testet. Máshol kiemeli Adler rendkívüli rajz tehetségét, és azt, hogy tájképei az új haza iránti szeretetéről szólnak. Amikor tehetette otthagya a nagyvárost és kiköltözött Galileába. Nem bírt betelni ezzel a tájjal. A Genzáret -tő a Golán - fennsíkkal és környéke, a Barlanglakások, a Jordán völgye, Galilea fővárosa Tibériás, gyakran feltűnik meleg színekkel megfogalmazott tájképein.

1977. május 7-én Jaffában az Artis Galériában csoportos kiállításon láthatják műveit Adleren kívül még négy festőművésszel együtt: Ginsberg Szilvia, Ginwald Joram, Lukács Adrienn, Csiky Bella. Adler Kaba mellett ezen a tárlaton szerepelt még egy erdélyi alkotó: Lukács Adrienn is, aki Bukarestben tanult, és 1968-ban grafikáit állami díjjal tüntették ki. 1977-ben, a jaffai kiállítás idején még újonnan érkezett izraeli állampolgárnak számított. A kiállítás szervezési érdekessége, hogy az általános ünnepi megnyitón kívül mindegyik művész egy-egy szombaton este meghívhatta saját vendégeit, családját, csodálóit.

„Legelsősorban a jól ismert és elismert Adler Eliahu festőművész képei tűnnek a szemünkbe. A művész ezúttal egy sorozat gnást mutat be, álomszép gnásokat. Megható lírai hangulatot áraszt minden képe, amit a festőművész a kék szín különböző árnyalatainak játékaival ér el. Komoly művészi teljesítmény ez, amely nem csak technika, hanem mély művészi átélési forma is. Úgy érezzük, hogy Adler ebben a kifejezési formában találta meg igazi művészi énjét. Egyébként egyes vonásaiban ez az «új Adler» a bécsi «fantasztikus realizmus» eredményeire emlékeztet.” írja dr. Marton Gizella 1977. május 5-én az Új Keletben Adler Eliahu művészetéről.

Adler Kaba utolsó önálló kiállítása Tel Avivban a Dizengoff utcai Rosenfeld teremben volt 1984-ben. A művész ekkor 72 éves. Itt a befutott érett művész alkotásait szemlélheti az érdeklődő közönség. Témaválasztása igen sokféle. Találunk néhány nagyszerű bibliai témájú képet (Az angyal és Éliás, József és Potifár neje), a cirkusz világa itt is felvillan (Cirkuszi ló), állatábrázolásainak kedvenc témája a macska most is megjelenik képein, mégis az emberábrázolás az, ami túlsúlyban jellemzi ennek a kiállításnak az anyagát is. Ezeknek az élén pedig egy Önarckép is ott van a gazdag anyagban. Tovább lehetne sorolni nagy lélekismeretről árulkodó képeinek sorát, vagy a különleges élethelyzetekben bemutatott embert. Az utóbbiak közé sorolható a Vihar című képe, amelyen a természeti erőknek kiszolgáltatott ember küzdelmét ábrázolja festői eszközökkel.

Hit

Adler Eliáhu nem volt vallásos ember. Ezt úgy lehetne pontosabban megfogalmazni, hogy nem volt hitgyakorló. Sokan az Auschwitz lágereit megjártak közül elveszítették hitüket, még olyanok is, akik gyakorló hívők voltak. Mégis Adler művészetében nagyon is sokszor fordult bibliai témákhoz. Az Ótestamentum nem egy alakját, eseményét festette meg. Ezek a művek olyan nagy kisugárzó erővel hatnak ma is a szemlélőre, ami csak úgy valósulhatott meg, hogy Adler mélyen átélte alakjai lelki testi, hitbeli életét. Ennek ellenére Gábor Péter ma is azt mondja Eliáhu nem volt vallásos, de vallásos volt a felesége Icuka. Még Szatmárnémetiből hozta magával az istenhit adományát. A család nagyobbik része gyakorló hívő volt már a szülőföldön is. Izraelben pedig nem csak szabadságot, hanem bátorítást és megerősítést kaptak az „aliázók” hitéletük gyakorlására. Icuka életében a hit nagy segítség volt azokban a nehéz években, amikor Kaba meghalt és ő egyedül maradt.

Azonban az Icuka hozzátartozóinak vallásossága egyszerűen veszélyes volt. A vallásos rokonok Adler halála után bejáratosok voltak az özvegyhez, sőt kulcsuk is volt a lakáshoz. Látogatásaik az özvegnél megszorodtak. Icuka temetése után pedig, szinte betörték a gazdtalanul maradt lakásba, a falakról lehajigálták és összetaposták a képeket. Tették ezt azért, mert a vallásos zsidók tiltják a képeken vagy szobrokon történő

emberábrázolást. Adler művészi érdeklődésének központjában az ember szerepelt. Az ember lelki életének, viselkedésének ábrázolása Adler munkásságának minden korszakában tetten érhető.

Nem volt hitgyakorló (mint Icuka rokonai), számára a Biblia kulturális erőforrás, hiszen a hatalmas erőt sugárzó bibliai szövegek művészi hatása alól nem tudta, de nem is akarta kivonni magát. A Bibliát olvasó ember (egyik képének címe), maga Adler is lehetne. Nem egy képe keres választ a Szentírásban felmerülő kérdések megválaszolására.

Ótestamentumi személyek, jelenetek egyaránt helyet kapnak Adler Kaba alkotásain: Ábrahán és fia, József és Potifár felesége, Az angyal és Éliás, Ádám és Éva, Az ember teremtése, Elizier és Rebeka, Ábrahám üzenete, József és testvérei, Mózes, Hágár a sivatagban, Sámson, arról tanúskodnak, hogy Adler Kaba nagy érdeklődéssel forgatta a Szentírást, melynek üzenete mély nyomot hagyva lelkében.

Mózes

Salamon király döntése

Hazai emlékek és barátok

Klein Tildi Szatmárnémetiben született és itt élt a szüleivel, 1984-ig. Jóval túl volt a húszon, amikor kivándorolt Izraelbe. Egyik levelében az Adlerrel történt megismerkedésükre emlékezik. Fontos dokumentum ez a levél az Adler házaspár mély emberszeretetéről.

„Mióta az eszemet tudom, az apu portréjára ott függött a nappali szobában, a kandalló mellett. Ahányszor rá pillantott mesélte, hogy egy nagyon jó barátja festette - Adler Kaba, akinek Ica a felesége. Már régen elkerültek Szatmárról. Én 1984-ben emigráltam Szatmárról Izraelbe. Az egyik este, csomagolás közben, arra kért, hogy amikor Izraelbe leszek, keressem fel Adler Kabát, ne mondjak neki semmit, csak tartsam magam elé a festményt és várjam mi fog történni. Ha jól emlékszem 1985-ben, amikor már felszabadultam a kemény hébernyelv tanfolyam lekötöttségei alól, elhatároztam, hogy ígéretem szerint fölkeresem Adler Kabát. De hol kezdjem? Hosszú tanácstalanság után, úgy döntöttem elmegyek Tel Avivba a Dizengof főutcat végigjáróm. Benyitottam jó néhány kiállító terembe, senki sem ismerte Adler Kabát. Tehetetlenül ácsorogtam, amikor utolsó vigaszként megpillantottam a Rosenfeld Galériát. Benyitottam, nagy meglepetésemre és még nagyobb örömömrre, mindjárt magyarul beszélgettünk. Az Adler Kaba név hallatán Rosenfeld úr sejtelmesen mosolygott, kiderült, hogy ismeri Kabát, akit azért nem ismertek az első galériákban, mert ma már nem Kabának, hanem Eliahunak hívják. Kiderült, hogy a Rosenfeld húga Adler szomszédja, akitől hamarosan megkaptam a festőművész otthoni telefonszámát. Másnap este, amikor nagy izgalom közepette felhívtam az Adler családot, elmondtam, hogy Klein Tildinek hívnak és Ber Shevánan az új emigránsok háztömbjében lakom. Kaba kedvesen válaszolt és meghívott hozzájuk, hogy látogassam meg őket. Megegyeztünk, hogy másnap melyik

autóbuszmegállóban vár, és az ismertetőjéről is, ami egy nagy sárga reklámszatyor lesz. Másnap kellemes megjelenésű ősz hajjú férfi várt. Feléje lépkedtem, köszöntem, ő mosolygott, amikor látta kezemben a virágcsokrot, meg a nagy sárga reklámszatyrot. Mindenféléről beszélünk, igyekeztem titokzatos maradni. Amikor kinyílt a lakásuk ajtaja Ica ölelő karokkal fogadott, pedig azon kívül, hogy „olés” vagyok, semmit nem tudott rólam. Amikor kérdezték, hogy ki is vagyok, kivettem a nagy sárga szatyorból az apám arcképét és a fotelre tettem. Összecsapták a tenyerüket és egyszerre mondták:

- Hát ez az Endre képe!
- Te vagy az Endre lánya!

Végre válaszolhattam és elmondhattam az apu kérését. Kaba szavamba vágott, kérte az otthoniak telefonszámát, és már ment is egy másik szobába, hogy felhívja a szüleimet. Mi ketten Icáva egymást átölelve sírtunk, a telefonnál sem történt másképpen, a férfiak is többet sírtak, mint beszéltek.

Néhány hónap múltán a szüleim is áttelepültek, a régi barátságot felújították és tovább ápolták.” emlékezik jó negyedszázad távlatából Klein Tildi.

A Kiryat Shaul temetőben

Adler Eliahu egyre többet panaszkodott a szívére. Orvoshoz is járt, sőt kórházi kezelésben is részesült. A nyolcvanas évek közepétől készült önarcképéről és fényképéről jól leolvasható az egészségében megrokkant ember arckifejezése. A jó megfigyelő Elefánt Gyuri megjegyezte, hogy önarcképeiről nem hiányzik a cigaretta, amely hol a szájából lóg ki, hol a kezében van. Valóban fiatal korától élete végéig elkísérte ez az erős szenvedély. 1989. augusztus 15-én vagy 16-án ismét felkereste orvos-barátját, aki megnyugtatta, nincs semmi komoly. Adler Ernő Kaba Wolf Eliahu 1989. augusztus 18-án, pénteki napon, életének 77. évében, szívrohamban Tel Aviv -i lakásán elhunyt. A Kiryat Shaul temetőben helyezték örök nyugalomra. A sírkövén nem szerepel a Wolf, viszont ott van a Menahem név, amire nem tudunk magyarázatot adni.

Az emlékkiállítás

Adler Ernő Eliahu halála után két évvel, 1991. február 19-én Petha-Tikva – ban emlékkiállítást rendeztek a helyi múzeum tulajdonában lévő műveiből. A Petha-Tikva-i közönség jól ismerte Adler művészetét, mert csoportos kiállításokon már szerepelt ebben az előkelő városban. Utoljára 1988-ban, még a művész életében nyerte el a szépművészetek hódolóinak elismerését.

A múzeum az Izrael Köztársaság kikiáltása után négy évvel, 1952-ben alakult, és közel 3200 műalkotást mondhat magáénak. A mintegy hét hétig nyitva tartott Adler - kiállítást a múzeum igazgatója Marmar Mordechaj nyitotta meg.

Elefánt Gyuri fáradhatatlan közbenjárásának köszönhetően a Petah Tikva- i Művészeti Múzeum igazgatója Sigal Kehat Krinszki rendelkezésünkre bocsátotta a múzeum Adler gyűjteményének fényképeit, vagyis annak a 15 képnek, amely jelenleg az intézmény tulajdonában vannak. Ezek a művek tették ki annak idején az emlékkiállítás anyagát is. Sigal Kehat Krinszki elmondta, hogy a múzeum birtokába lévő képeket Rózsa és Leon Dubron, néhai helyi kertészcsalád adományozta a múzeumnak.

Az egyik legtekintélyesebb izraeli napilap, a Maariv (Nyugat), 1991. március 8-án ír a Petha-Tikva –i kiállításról, amelyről ismét hangsúlyozzuk, hogy nem életmű kiállítás, hanem a múzeum birtokában lévő munkák, valamint négy kölcsönként tájképnek és egy önarcképnek a bemutatása, amit a Hertzlia-i múzeumtól kölcsönöztek. Idézünk a Maariv-ban megjelent beszámolóból: „A kiállítás Adler vízfesték és a tempera technikával készült munkáira összpontosít. A művész szerteágazó témavilágából itt most a portréfestészetéből kapunk ízelítőt. Képei főleg különböző korú nőket ábrázolnak, különböző helyzetekben, mozgásban

és különböző hangulatban. Munkáin nagy érzelmi telítettséggel megfogalmazott arcok jelennek meg, mint amikor az alak két kezével fogja a fejét, vagy a székén türelmetlenül ülő lány, vagy a tájat békés nyugalommal bámuló ember stb. Látunk itt néhány gyors mozdulattal készült grafikát és vidám, szép színekkel megalkotott akvarelleket. Minden munka kitűnő szakmai felkészültségű művésztől árulkodik, aki számára nincs kifejezhetetlen. Amikor a kiállító terembe belépünk, elsőnek négy tájképpel és egy önarcképpel találkozunk. Ezeket a Hertziá -i múzeumtól kölcsönözték a szervezők. Ezek Adler témagazdagságára utalnak és egyértelműen bizonyítják, hogy ő az ecset mestere.”

Egy másik tekintélyes országos lap az Al Hámishmár 1991. március 8. számában így ír az Adler Ernő emlékkiállításáról:

„Helyesen cselekedett a Petah Tikva - i múzeum, amikor Adler Elijahu, nem nagyon ismert akvarellista, emlékkiállítását megnyitotta az épület emeleti részében.

Ugyan nem hoz semmilyen új ötletet, de tájképei és portréi nagy élvezetet okoznak a szemnek és a léleknek. A kifinomult tájképei, erősen kiritkított pigmenttel, széles, szellős terekre nyílnak, a kompozíciókból könnyedség, frissesség árad. Ez a könnyedség elsősorban az akvarelljeit jellemzi. Az is megfigyelhetjük, hogy Adler kitűnő grafikus. A tájképekkel ellentétben a portrék intenzívek.

Általában ez a kedves kiállítás a nőt ábrázolja, meztelenül, alva, ülve, elmerengve egy asztal mellett, tudatosan érzékeltetve a szép testét, melyet úgy mutat be, mintha hangszert szólaltatna meg. Egyszer kalapos, másszor mint napfényben elnyúló cica, máskor szégyenkező, de mindig a csábító nő tűnik fel képein. Nagy érzelmi telítettség sugárik nőábrázolásából. A leegyszerűsített háttér előtt főhősét erős színekkel ábrázolja, máskor összhangba kerül a tájjal, de mindig annak, illetve a kompozíció központjába. Így a főszereplőnek nincs vetélytársa.

A kitűnő grafikai részeken a vízfesték elfolyásai ellenére a képek levegője szabad. A foltok megfogják a test mozgásait, ugyanakkor kidomborítják a kerek női formákat. Nagy gyönyörűséggel szemlélődünk a kiállítás képei között.”

Végrendelet helyett

A szakmai elismerés mellett nagy közönségsikert hozott ez a kis emlékkiállítás. Icuka egyedül maradt, némi erőt adott az újabb siker, ugyanakkor azt is eszébe juttatta, hogy gondoskodni kell a házban lévő képekről. Akárcsak Kaba, ő is két kézzel osztogatta a remekművek sokaságát. Nem volt a házaspárnak, olyan barátja, de olyan ismerősem sem, aki ne kapott volna egy-két Adler alkotást. Jelen munkánk nem tudja felvállalni az Adler - hagyaték felleltározását. Icuka, izraeli rokonságának nem volt igénye Adler festészetére, ezért úgy döntött, hogy unokaöccsére Mayer Robira hagyakozza a megmaradt képek nagy részét. Ezért (és az amerikai kiállítások alkalmával) került az újvilágba sok Adler Ernő kép.

Adler Eliahuné Mayer Hedvig törekeny alakja és ezerszer megkínzott lelke nem bírta elviselni férje elvesztésének fájdalmát és a rászakadt magányt. Még ebben az esztendőben, mintegy kilenc hónappal az emlékkiállítás után, 1991. október 9-én elment Adler Ernő Kaba Eliahu után.

Utószó

Adler Elijahu Wolf Ernő képzőművész témavilága igen gazdag. Mint a természet szerelmese, időről időre megjelenik képein az izraeli táj, de a tájképek mellett város- vagy utcarészleteket is mesterien ábrázol. Jelen vannak munkáin a hétköznapi és az ünnepek. Azonban egész munkásságának központi mondanivalója az emberről szól. Hétköznapi és ünnepi tevékenysége közepette jelenik meg a férfi, a nő, a gyermek, szóval az ember. De sok csendéletet és még több biblia tárgyú képet festett. A bibliai témájú művei is az emberábrázolás újabb és újabb nekirugaszkodásai. Adler nem ragaszkodik egyetlen

stílusirányzathoz, bár expresszionistának vallja magát. Képein a hagyományos, az újszerű és a kísérletező művész keze nyoma egyaránt jelen van. Nagy érzelmi telítettséggel megfogalmazott képeiről erő sugárzik, mondhatjuk; varázsere. A munkái azért egyéniek, mert nagy képzelőerővel éli át témáit, még olyan esetekben is, amikor arcképeket fest. Ezért nem csak megmutatja képein a lefestett alakot, hanem annak személyiségét, jellemvonásain keresztül jellemét, emberi milyenségét is. „Képvilága a valóság és a művészet kreativitásának keveréke, pillanatnyi állapota.” írja nagyon találóan Nathan Ziprin egyik kritikájában.

Témaválasztásának sokféleségéről adjon ízelítőt néhány képének címe: A régi Jeruzsálem, Siratófal, Apa és fia, Nővérek, Két leány, Halászok, Az égő erdő, Bohóc, A mutatványos, Alvó pásztor, Ádám és Éva, Haifa, Hait, Száguldó lovak, Kandúr stb.

Izraeli kritikusai többször megjegyzik, hogy a tragikus múlt csaknem minden ecsetvonásában kísért, még akkor is, amikor az új világban új műveket alkot. Erről az igazságról számos munkája győzi meg a szemlélőt, de az ellenkezőről is.

Azok közé a festőművészek közé sorolható, akik nem szívesen válnak meg saját képeiktől, gyűjti őket. Mégis fellelhető művei Földünk minden kontinensén.

Adler Kaba nem lett volna jó vállalkozó. A pénz nem az ő világa volt. Festette a képeket, aztán a barátok, majd a szakma nyomására megmutatta őket egy –egy kiállításon, de nem azért festett, hogy legyen újabb kiállítani valója. Még kevésbé pénzért. Az alkotás mámorában mindenről megfeledkezett, a saját érvényesüléséről, anyagi helyzetének javításáról is. A szakmában elért tekintélyéhez és népszerűségéhez képest pénztelen ember volt. Viszont szívesen adományozott, múzeumoknak, képtáraknak, iskoláknak, barátoknak, olyan helyeknek, ahol az adományozott mű otthonra találhatott. Élete utolsó szakaszából maradt fenn egy levél, amelyet a Herzliya nevű, gazdagságáról és előkelőségéről híres városka múzeumának igazgatójától Yoav Dagontól kapott 1989-ben. A köszönőlevélből kiderül, hogy Adler hat festményét adományozott a múzeumnak. „... Megköszönöm adományodat a hat akvarellt, ecsetednek remekait, amely Galilea és a Genezáreti – tó vidékét ábrázolja...” írja többek között a múzeumigazgató. Nevezhetjük a búcsú korszakának az utolsó másfél évet. Sokat panaszkodik a szívére. A kórházi kezelés ideje alatt szíve állapotán javítanak, de lelki egyensúlya romlik. Nem cigarettázhat, nem festhet, de vázlatokat készít, néhány ötlet felvázolásakor felvillan a remény, lesz még azokból remekmű.

Nem mondhatjuk, hogy Adler Kaba munkássága nem él a szakma tudatában. Mi több a nagyközönség emlékezetéből sem hiányzik az ő neve. Aukciós házakban is fellelhető egy-egy munkája. Sajnos egységes kép nem alakulhatott ki Adler Kaba munkásságáról, melynek kritikai elemzése még várat magára. Ugyancsak hiánycikk egy Adler Kaba album is, amely felfrissítené a szakma és a közönség Adler-emlékezetét. A fent említett kiállításokon bemutatott művei alapján elmondhatjuk, hogy a művész nem kötelezte el magát egyetlen stílusirányzatnak. Naturalista, realista, impresszionista, kubista és szürrealista jegyek mind fellelhető alkotásainak különböző korszakaiban. Izraeli munkásságának egyik szakaszában az abszurdal is kacérkodott. Mégis igaz, hogy Adler Kabának meg volt a maga Adler - stílusa. Hány és hány személyt és személyiséget varázsolt életre Adler önnön életét is megmentő keze. Alakjai többet elmondanak egy-egy személyről, mint, ha az életben találkoznunk velük. Ceruzával, tollal, szénrel, krétával, vízfestékekkel, olajfestékekkel többet elmond, és ami még fontos igazabbat, mint amilyenek az emberek az életben magukat mutatják. A művész mondja el, hogy valójában ki is ő?

A kívülről számára úgy tűnhetett, hogy gyorsan, sőt türelmetlenül dolgozott. De ez csak a látszat. Tanulmányok, vázlatok sokasága előzte meg egy-egy munka elkezdését. Lelkiismeretes alkotó volt. Minden munkáját maga számára készítette, a saját kedvtelésére és örömeire. Soha sem tudott eltávolodni érzelmileg képeitől. A kiállításokon készült fényképekről is leolvasható, hogy mint szülő gyermekét szemlélte saját munkáit. Itt nem elégedett elfoglaltságra, hanem egyszerűen szeretetre kell gondolni.

Ima

Munka közben

Sokoldalú művész volt. Festményeinek végtelen sora arról árulkodik, hogy mozgalmas, alkotásokban igen gazdag élet az Adler Kabáé. Amilyen változatos kifejezési eszköztára, olyan sokszínű és gazdag témavilága. Adlert mindig az ember foglalkoztatja, jöjjön az a bibliából, a történelem legkülönbözőbb korszakából. Hogy művészete, témavilága mennyire volt magyar, zsidó, huszadik századi vagy más milyen, részletkérdés, fontos és megfellebbezhetetlen, hogy művész volt. De az sem képezheti vita tárgyát, hogy első és legelső sorban zsidó művész. Erre utalnak ótestamentumi témái, és az oly sok szeretettel megfestett izraeli tájképei is.

Még néhány adalék Adler Kaba sokoldalúságához. A folytonosan kísérletező művész ellátogatott a szobrászat világába is. Auschwitzból hazatérve állítólag kerámiával is foglalkozott, de erről tárgyi emlékeket nem találtunk. Szobrászkodott is. Kipróbálta, de nem szerette a műfajt. Fennmaradt néhány belőlük pl. Péter Ernőről készült bronz, mellszobor. Ez a nagyszerű munka azt igazolja, hogy ebben a műfajban is alkotott volna jelentőset. Idegenkedett a szobrászati technikától, attól, hogy a munka mások beavatkozásával készül el. Itt elsősorban az öntésre gondolt és az azzal járó feladatokra. Piszkos munka a szobrászkodás, mondogatta.

A grafikus, az akvarellista, a festőművész, a térképész, a bélyegtervező, a szobrász, a keramikus Adler kirándult az iparművészeti területére is. Elsősorban a textil vonzotta. Ma is létezik néhány darab az ő munkáival díszített sálakból.

Igazságos, hogy nevét Szatmárnémeti nagyjai között jegyezzük fel, még akkor is, ha Tel Aviv is magáénak tartja. Adler Kaba Szatmárnémetiben látta meg a napvilágot, itt töltötte el életének legfogékonyabb felét, akárcsak hitvese. Szatmáriak voltak mindketten, még akkor is, amikor Tel Avivban a Kiryat Shaul temetőbe vitték végső nyughelyükre mindkettőjüket. Az álló sírkövön csupán annyi szerepel: Adler. Előtte két fekvő sírkő: balra Eliahu Adler, a jobboldali kő alatt a szerény asszony, a hűséges feleség alussza örök álmát. Ugyanerre a sírkőre írták Mayer Hilda, azaz Ica szüleinek, testvérének és kislányának nevét, akiket a holokauszt áldozataiként Auschwitzban öltek meg.

Az Adler –sírról készült fényképek is Elefánt Gyuri munkái, mint ahogy a héber szövegek fordításában is kivette a részét feleségével Klavával együtt. Múlthatatlan érdemeikért nem csak mi mondunk köszönetet, hanem az egész Adler – kutatás is, amely reményeink szerint hasznát veheti ennek a kezdő lépésnek.

Adler Kaba egyéni kiállításai

1933 Budapest	1948 Ebersberg
1933 Nagybánya	1948. Donau
1934 Szatmárnémeti	1961 Tel Aviv Zoa House
1934 Bukarest Dallas Terem	1964 Ramat Gam Bét Zwi
1934 – 1935 Olaszország, Ausztria	1966 Tel Aviv Szokolov
1936 Nagyvárad	1967 New-York Hertz Institut
1936 Kolozsvár	1974 New York Europaen Art Galery
1937 Máramarossziget	1975 Tel Aviv Damian terem
1938 Nagykároly	1977 Tel Aviv
1940 Bukarest	1984 Rosenfeld Galéria
1941 Bukarest	1991. Petha-Tikva, emlékkiállítás
1946 Szatmárnémeti	
1946 Kolozsvár	
1948 Linz	

Adler Kaba néhány egyéni kiállításán szerepelt munkája

1948. Linz, Donau, Ebelsberg (ceruzarajzok) Élőhalott I, Élőhalott II, Haláltranszport, A gyermeked, Huszadik század, A hős, A kitérő, Fogoly, Felszabadulás, Jobb és bal (Mengele), Hajcsárok, Nők a lágerben, Női foglyok, Rémület I., Rémület II., Rémület III., Rémület IV., A revierben, Élő halottak, Rémület IV., Hová?, Krematórium, A hős, Felszabadulás, Ebensse, Náci kutyával, Szögesdrót, Az alagút, A munka felszabadít, Munkában, Kétségbeesés, Nők a barakk mögött, A fiú, Szögesdrót-híd, Önarckép, 1945. május, M. Ollar fogoly fellép az auschwitz barakkban, Az erő, Építőtelep.

1961. június 9. Bét Cione America terem (51 kép): Ülő nő, Az utca, Macska, Félelem, Férfi fej I., Férfi fej II., Férfi fej III.,

1964. Ramat Gam Bét Zwi (53 kép): Alvó pásztor, Anyaság, Asszony I., Asszony II., Asszony, Balsejtelem, Bánat, Barátok, Barátság, Bika, Bohóc egérrel, Bohóc I., Bohóc II., Cirkuszban, Dinnyeárus, Éhség, Egy alak, Egy család I., Egy család II., Fej III., Fej II, Fej, Fekvő alak a napon, Féltékenység, Földre borulás (Megalázkodás), Furulyázó pásztor, Furulyázó, Gyermek és madarak, Gyermek madárral, Gyermek, Hajsza, Hollók, Ima, Jákob birkózik az angyallal, Kakasviadal, Kóklerek, Ló, Lovak, Macskák, Meditáció, Megtorlás, Munka, Pásztor I., Pásztor II., Pierrot, Pletyka, Szájjal játszó, Szerelem I., Szerelem II., Tájkép, Tánc, Tóra, Ülő alak, Virágok, Zene.

1966. január 26. Bét Szokolov (36 kép): A bohóc és a ló, A részeg Noáh, Ábrahám üzenete Hágárnak, Ádám és Éva, Az angyal és Illés, Az ember teremtése, Bárány, Bohóc, Cirkusz, Dávid, Desidere (Vágy), Eliezer és Rebeka, Esküvő, Fej, Festő, Fiú, Föld és Hold, Gyilkos, Hágár a sivatagban, Halászok, Játszó fiú, József és Potifár felesége, József és testvérei, Kötögető nő, Leány I., Leány II. Lófej, Lovak, Madarak, Mózes, Párban, Pletyka, Próféta I, Próféta II., Tengerpart, Testvérek.

1967. október 10-29 New York, Theodor Herzl Institut kiállítóterem, (30 kép): Siratófal, Ádám és Éva, Alvó juhász, Apa és fia, Önarckép, Bohóc, Bucharai zsidó, Cirkuszi mutatványos, Égő erdő, Elefánt Emily kisasszony, Elefánt Sharon kisasszony, Fialat lány, Fiú I., Fiú II., Genezáret- tó, kilátás Tel-Katzir felől, Haifa, Halászok, Hit, Jeruzsálem, Jeruzsálemi utca, Kandúr, Kék lány, Kötő asszony, Lány madárral, Lánytestvérek, Lovak, A régi Jeruzsálem, Safed, Szárguldo lovak, Tibériás.

1974. New York Europaen Art Gallery, nincsenek adataink

1975. április 5. Damian Galériában tartott kiállításról csak hiányos adataink vannak: Vénusz, Ábrahám és az angyal, Öregasszony tizenkettő előtt öt perccel, Lány hegedűvel, Lány kagylóval, Az alma, Hámszin...

1977. Ójaffa- ban az Artis Galériában, nincsenek adataink

1984. Tel Aviv, Rosenfeld Galéria: Akt (28x34 vízfesték Nude), Az angyal és Éliás (vízfesték, 50x70 1965 The angel and Elihahu), Barátság (olaj, 50x56, Friendship), Cirkuszi ló (olaj 32x53 1960 Circus Horse), Fekete fiú (metszet Black boy 50x70, 1964), Fialat lány (38x51 vízfesték 1970 Yong girl), Fiú fej (metszet 1960 head of a boy), József és Potifár neje (vízfesték, 37x52 Joseph and Potiphar's wife), Leányfej (vízfesték 22x30 1982 Head of a girl), Macskák (50x65 1961., Cats), Macskák hallal (1952, olaj, cats wih fish), Mellékutca (olaj, 1950. Side street), Nő (olaj, 60x80 Woman), Önarckép (1966), Szerelem (1964, Love, drawing), Tánc (1964, metszet A dans), Vihar

1991. február 19. Petah Tikva- i Művészeti Múzeum: Női alak, (vegyes technika, 1965., Rózsa és Leon Dubron adománya), Női alak (grafika), Alak (akvarell, 1980., Rózsa és Leon Dubron adománya), Az átkozott (tempera, 1969. Rózsa és Leon Dubron adománya), Fialat lány (tempera 1965, Rózsa és Leon Dubron), Fialat lányfej (tusrajz, 1963.), Nő (tempera, 1968., Rózsa és Leon Dubron), Női alak (vízfesték és ceruza 1952.), Női alak (színes ceruza, 1956, Rózsa és Leon Dubron), Gyermek alak (akvarell 1955.), Önarckép (olaj 1982. Rózsa és Leon Dubron), Arckép (1952. Akvarell), Ülő nő (akvarell 1962.), Nő, csendélet (akvarell 1989.), Női akt (tempera, 1962. Rózsa és Leon Dubron).